

Kalbų mokymo naujovės Europoje ir jų taikymo galimybės Lietuvoje mokant gimtosios kalbos

Eglė Šleiniotienė
LKPA
eglesl@delfi.lt

Inovatyvios gimtosios lietuvių kalbos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo
programa (Projektas Nr. VPI-2.2-SMM-05-K-02-007)

Turinys

- ES strategijos ir dokumentai kalbų mokymo/si klausimais
- LR Vyriausybės ir ŠMM dokumentų svarba
- Mokymo metodų istorija ir naujausių metodų įvairovė
- Mokymas ir vertinimas
- Metodų taikymas

Inovatyvios gimtosios lietuvių kalbos
mokytojų kvalifikacijos tobulinimo
programa (Projektas Nr. VPI-2.2-ŠMM-
05-K-02-007)

2012.01.13

Daugiakalbystės strategija

- Specialistų teigimu, šiandien pasaulyje kalbama net 5 000–10 000 kalbų, neskaičiuojant šių kalbų dialektų ir tarmių;
- Maždaug trys penktadaliai žmonijos vartoja 12 populiariausių kalbų;
- Daugiau nei trys ketvirtadaliai pasaulio kalba 30 populiariausių kalbų;

Skaičiai ir faktai

- Pusė milijardo ES piliečių, gyvenančių 27 šalyse narėse, kalba 23 oficialiosiomis kalbomis, neminint visų regioninių ir mažumų kalbų. <http://europa.eu>
- Plačiausiai paplitusi vokiečių kalba – ja kalba maždaug 90 milijonų žmonių. Po jos seka anglų, prancūzų ir italų kalbos.

Briuselio kalbų katilas

- Europos Sąjungą sudaro 27 šalys; Europa administruojama 23 oficialiosiomis kalbomis;
- Europos Sąjungoje vartojama daugiau kalbų nei Jungtinėse Tautose, kurios vienija daugiau nei 190 narių, bet vartoja tik šešias oficialiąsias kalbas!
- Europos Komisijos vertimo raštu ir žodžiu tarnybose, dirba maždaug 1 750 vertėjų raštu ir 500 nuolatinių vertėjų žodžiu, yra didžiausios pasaulyje.
- ES administravimas visomis oficialiosiomis kalbomis kiekvienam piliečiui kainuoja mažiau nei 2,55 euro - stebėtinai maža demokratijos ir teisingumo kaina.

Kodėl kalbos ES yra svarbios?

- Judėjimo/ mobilumo iššūkių sprendimas;
- Kalbos mokymasis reiškia bendravimą su žmonėmis iš kitų pasaulio kraštų ir kultūrų;
- Supratimo gilinimas;
- Daugiakalbė realybė akivaizdi daugeliui darbdavių ir darbuotojų;
- Konkurencingumas

1995 m. vadinamojoje Baltojoje knygoje
rašoma:

„Mokymas ir mokymasis: besimokančios
visuomenės link“ .

Visi piliečiai turi mokėti bent tris kalbas.

Kaip mokytis kalbų ?

- Nesigėdykite;
- Smaginkitės;
- Individualizuokite savo mokymosi procesą;
- Reguliariai vartokite kalbą;
- Būkite realistai. Nebandykite išmokti visko iš karto;
- Praeitis - ne rodiklis;
- Naujas mąstymas;
- Pasinerkite;

Bendrosios ES nuorodos

ES daugiakalbystės tinklalapis:

http://ec.europa.eu/education/languages/index_lt.htm

Europos kalbų interneto vartai:

<http://europa.eu/languages/lt/home>

EVE - elektroninė platforma:

http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/eve/alfresco/faces/jsp/browse/browse.jsp

Įdomesni EK kalbiniai projektai

„Pasaulinis kalbų tinklas“. LINGUANET-WORLD WIDE:

<http://www.linguanet-worldwide.org/>

<http://www.linguanet-worldwide.org/lnetww/lt/home.jsp>

eTwinning:

http://www.etwinning.net/en/pub/map_country.cfm

„ Kalbų ryšiai LinguaConnections:

http://www.linguaconnections.eu/Documents/Book_LT.pdf

„Vienybė“ (Oneness):

www.oneness.vu.lt

Europos kalbų tinklas Euro Languages Net:

www.euro-languages.net/lithuania

Kalbų politika Lietuvoje

- **Lietuva 2030:**

<http://www.lietuva2030.lt/apie-projekta-lietuva-2030>

- **Valstybinės kalbos politikos 2009–2013 m. gairės:**

<http://www.vlkk.lt/lit/apie/kalbos-politika.html>

http://www.smm.lt/ugdymas/docs/lkmp/kalbu_politika_internetui.pdf

Mokyklos/pedagogo darbo standartų/kokybės ir vertinimo kriterijai

Inovatyvios gimtosios lietuvių kalbos
mokytojų kvalifikacijos tobulinimo
programa (Projektas Nr. VPI-2.2-ŠMM-
05-K-02-007)

Metodas

- Dabartinis lietuvių kalbos žodynas skiria dvi žodžio metodos reikšmes:
- 1) pažinimo, tyrinėjimo būdas ir
- 2) veikimo būdas (2000, p. 395).
- Mokymo metodas (angl. teaching method, vok. Unterrichtsmethod) , apibūdinamas ir kaip „veiksmų, būdų visuma mokymo tikslui pasiekti“ (Jovaiša, 2007, p. 154)

Mokymo metodai (nuo iki)

- Gramatinis- vertimo metodas;
- XVII a. čekų pedagogas J. A. Komenskis (1592–1670), savo darbuose siūlė, užuot mokiusis gramatikos taisyklių, skatinti mokinius imituoti įvairias šnekamosios kalbos situacijas ir kalbėti, naudojant paveikslėlius ir t. t.;
- XIX a. pabaigoje padėtis vėl pasikeitė – išpopuliarėjo vadinamasis *tiesioginis metodas (Direct Method)*, kuriuo buvo pabrėžiama, kad svarbu išmokti kalbą vartoti, o ne analizuoti ją per gramatikos taisykles;
- XX a. išryškėjo dar dvi ryškios kryptys: *struktūrinė ir komunikacinė*. Struktūrinė kryptis atsirado maždaug 1920–1930 m. ir yra siejama su Leonardu Bloomfieldu (1887–1949) ir jo pasekėjais. (biheavioristinė psichologija) . „kalba – tai ne kas kita, kaip tam tikras įgytų refleksų rinkinys“ (Wikipedijs),vyrauja *audiolingvistinis (audio-lingual) ir situacinis (situational) metodai*;
- Vyraujanti dabartinė užsienio ir gimtųjų kalbų mokymo (-si) kryptis – komunikacinė. Šnekamosios kalbos ugdymas yra svarbesnis nei rašytinės kalbos mokymas (Narbutas ir kt. 1997: 9), tačiau per pamoką turi būti realizuojamos visos keturios pagrindinės kalbinės veiklos rūšys – *kalbėjimas, klausymas, rašymas ir skaitymas*.
- Komunikacinė kompetencija susideda iš kelių subkompetencijų: *lingvistinės, sociolingvistinės, diskursinės, strateginės, sociokultūrinės ir socialinės*;
- Be komunikacinės krypties, XX a. ryškesnės buvo dar kelios kryptys: *kognityvinė (Cognitive Approach), emocinė-humanistinė (Affective-Humanistic Approach) ir pabrėžianti supratimą (Comprehension-Based Approach)* (Celce-Murcia 1991: 7);
- <http://mokovas.wordpress.com/2011/08/24/aktyvus-mokymo-metodai-zinomi-ir-dar-nezinomi/>

Emocinis humanistinis metodas

- Pagrindinės taisyklės: Kiekvieną išklausti, nieko neatstumti, kiekvienas gali nedalyvauti
- Pavyzdžiai:
- „Vieno žodžio dialogas“ - Grupėje keturi. Tema- „Lietuvių kalba“. Vienas žodis. Parašyti pokalbį.
- Mimika . Ratas. Kaip jautiesi? Klausimai pasitikslinti.
- Mano mokykla/ namai ir aš.
- Mano gyvenimo istorija

Kalbinio mokymo metodai taikomi LT

(tyrimo rezultatai)

• Mokytojo aiškinimas -	70
• Pokalbis -	34,5
• Savarankiškas darbas -	18
• Fonetinis nagrinėjimas-	13,5
• Morfologinis nagrinėjimas-	12,6
• Sintaksinis nagrinėjimas-	9,9
• Rašybinis nagrinėjimas -	28,8
• Skyrybinis nagrinėjimas -	16,2
• Aiškinamasis diktantas -	25,2
• Įspėjamas diktantas -	5,4
• Atrenkamasis diktantas-	11,7
• Žodyninis diktantas -	24,3
• Kontrolinis diktantas-	11,7
• Nurašymo pratimai -	26,1
• Atpasakojimas -	9,9
• Rašinys -	3,6
• Komentuojamasis rašymas -	11,7
• Didaktinis žaidimas -	34,2

*Tyrėjai: Jonas Ambrukaitis-Šiaulių universitetas;
Kristina Zelbienė- Šiaulių sutrikusios klausos vaiko ugdymo centras*

Kalbėjimo užduotys

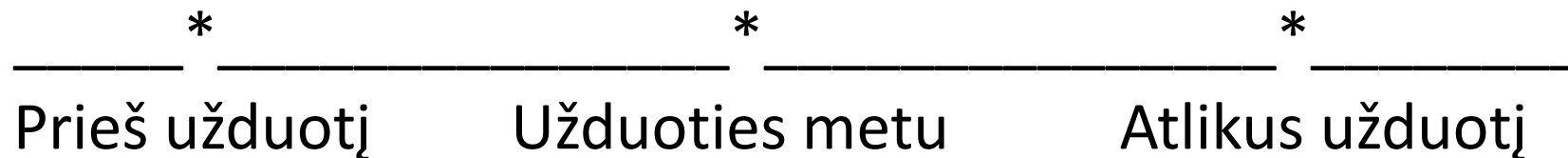
Patarlė „arti mokomės ardami“

„Informacijos stygis“:

- Informacijos grupavimas pagal svarbą/tvarką;
- Kas yra krepšyje/ voke?
- Atspėkite sakinį/autorį;
- Paveikslas/ nuotrauka/šeimos medis/
- Interviu;
- Mini spektaklis (Valdovų rūmų statyba);

Užduotimi paremtas mokymas

- Užduotimi paremtas mokymas – tai kitoks būdas mokyti kalbas. Jis gali padėti mokiniams atsidurti realaus gyvenimo situacijose, kur bendravimas žodžiu yra svarbus, atliekant specifinę užduotį. Užduotimi paremtas mokymas turi privalumą – priverčia mokinius naudoti savo įgūdžius, kurie atitinka jų mokymosi lygį, vysto kalbą per vartojimą. Dar vienas privalumas – mokinys siekia savo užsibrėžtų tikslų, kai kalba tampa įrankiu, todėl būtina ją vartoti.

- **Prieš užduotį:**

Audio tekstas /video klipas /minčių lietaus pratimas/trumpas pratimas (įrašyti žodžius, kryžiažodis, pan.) nuotraukos (ką tu matai?) tinklapis (ką tu matai?)

- **Užduoties metu:**

Tekstas/Moksleivio nuomonė/patirtis/žinios. Pagrindinė užduotis - palengvinti procesą, kuriame mokiniai gali aktyviai naudoti savas strategijas. Mokytojo vaidmuo pagrindinėje užduotyje: mokinių darbo proceso kontroliavimas, kol jie atlieka užduotį.

- **Atlikus užduotį:**

Sąmoningumo kėlimo veiklos. Gilus darbas. Plakatas/ Interviu/Prezentacija ir t.t.

KALBOS IR DALYKO INTEGRUOTAS MOKYMAS

- Kalbos komponentas
- Dalyko turinio komponentas
- Strategijos
- Kalbos registrai

Aktyvūs tradiciniai metodai

- **Įtraukianti paskaita.** Žinios pateikiamos ne pasyviai klausantis ar konspektuojant medžiagą, o pateikiant įvairius klausimus ir sudarant galimybę diskutuoti. Įtraukiančioje paskaitoje informacija pateikiama taip, kad mokiniai galėtų patys prieiti prie galutinių išvadų, formuotų savo požiūrį į nagrinėjamą problemą.
- **Diskusija.** Diskusijoje moksleiviai skatinami reikšti savo nuomonę paskaitos tema, čia pateikiami tokie klausimai, kurie skatina analizę, sintezę ir vertinimą.
- **Darbas grupėse.** Suskirstyti į nedideles grupes studentai dirba savarankiškai, siekdami pedagogo nustatyto rezultato arba palaikydami tarpusavio ryšius, siūlo idėjas, demonstruodami kūrybišką mąstymą, toleranciją kitoms nuomonėms.
- **Debatai** nurodytu klausimu ar problema, į kurią galimi du, bet vienas kitam prieštaraujantys požiūriai.

Aktyvūs tradiciniai metodai

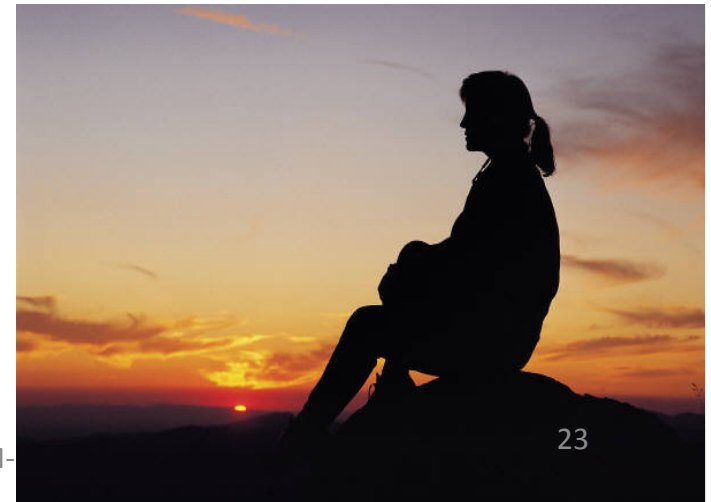
- **Atvejo analizė.** Pateikiama situacija, kad mokiniai ją analizuotų ir pasiūlytų galimus sprendimo būdus. Kiekvienas būdas turi būti aptartas ir kritiškai įvertintas. Pavyzdžiui, pateikiama tema „Dabartinė lietuvių kalbos būklė“.
- **Partnerių interviu.** Čia mokiniai vieni kitiems, mokytojams, tėvams pateikia iš anksto parengtus klausimus ir turi galimybę palyginti įvairius požiūrius į vieną problemą.
- **Pranešimas.** Mokinių prašoma susipažinti su literatūra ir parengti rekomendacijas nurodyta tema.

Aktyvūs tradiciniai metodai

- **Demonstravimas.** Studentai greitai įsidėmi informaciją, kai ji yra susisteminta ir pateikta schemose, lentelėse ir pan. Po demonstravimo gauta informacija analizuojama ir daromi apibendrinimai.
- **„Grafiti“.** Mokiniai parodo savo idėjas, nagrinėja jas ar diskutuoja baigdami pradėtus sakinius. Čia parodomi skirtingi požiūriai, nuomonės į vieną temą, neįprastos idėjos. Pvz. Šioje pamokoje man patinka tai, kad...“.
- **„Minčių lietus“.** Šio metodo tikslas – surinkti idėjų temai, problemai ar klausimui. Idėjų arba sprendimų įvairovė pasiekama per asociacijas ir spontaniškumą, kai studentai skatinami pateikti kuo daugiau idėjų

KŪRYBIŠKUMO UGDYMO METODAI

- Smegenų audrinimo metodas
- Intuicijos lavinimas ;
- Savo kūrybiškumo įsivertinimas;
- Tapimas kūrybišku- sudėtingas ir ilgas procesas;

Kūrybiškumo ugdymo veiklos pavyzdžiai

„Svogūnas“

„Stebuklingas ratas“

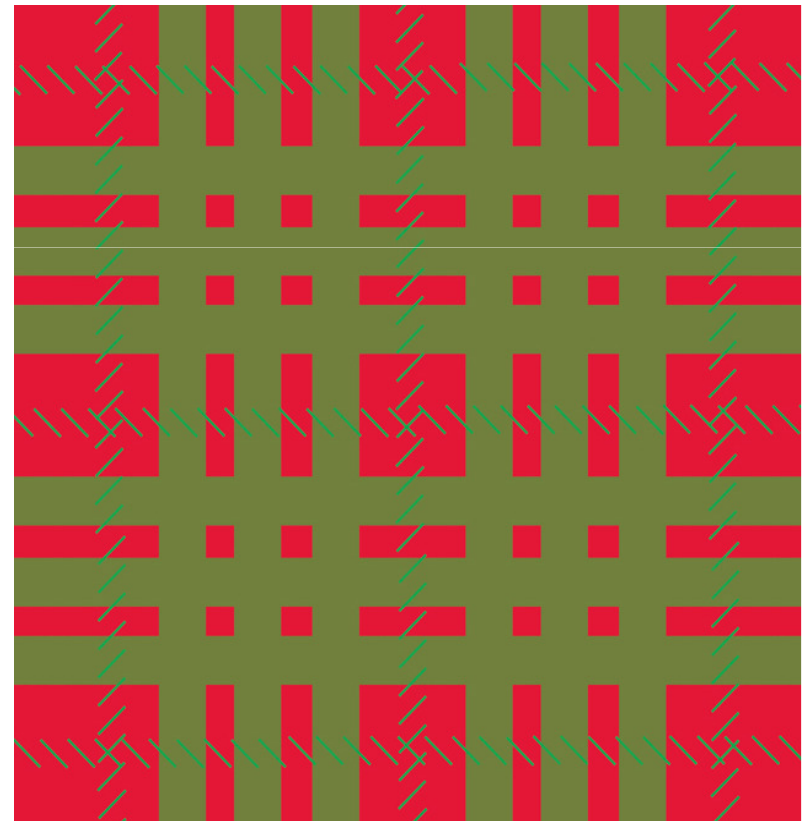
„Kėdžių magija“

„Kalbiniai žaidimai“:

Eilėraštis-skanduočių

(Jazz chant)

Domino (Žodžio šaknis,
galūnė ir kt.)

Kūrybinis rašymas

„Stebuklingi“ diktantai:

- Paveikslas-diktantas
- Dictogloss
- „Vaikščiojantis“ diktantas
- Būdvardžių /daiktavardžių/
terminų ir t.kt. diktantas

Programos interaktyvioms lentoms

- [Http://www.klaidutis.lt/](http://www.klaidutis.lt/)
- <http://mkp.emokykla.lt/kalboscultura/>
- <http://mkp.emokykla.lt/imo/lt/dalykai/lietuviu-kalba/>
- <http://www.emokykla.lt/svetaines/kalbininkai/index.htm>
- <http://www.emokykla.lt/cd/tarmes/Tarmes/Index.htm>
- <http://mokykla.ku.lt/versme/>

Elektroninis kalbų mokymas

- http://www.kalbosnamai.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=49&Itemid=64
- <http://www.daugiakalbemokykla.smm.lt/>
- <http://www.daugiakalbemokykla.smm.lt/lietuviu-valstybine-kalba/>
- <http://www.lkz.lt/startas.htm>
- <http://dz.lki.lt/>
- <http://sinonimai.lt/> (dar neaktyvuotas)

EKM

- <http://donelaitis.vdu.lt/main.php?id=4&nr=9>
1
- <http://kanceliariniaipatarimai.lki.lt/>
- <http://www.verciu.lt/>
- <http://www.lsk.flf.vu.lt/Kalbos-mokejimo-lygiu-testai/p57>
- <http://tekstynas.vdu.lt/>
- <http://donelaitis.vdu.lt/main.php?id=4&nr=1>

EKM

- <http://www.likit.lt/indexw.php>
- <http://www.zodynas.lt/>
- <http://www.pprc.lt/vkm/testai/?id=4>
- <http://www.diktantas.lt/>
- <http://projektai.vu.lt/miestairkalbos/lt>
- <http://www.fotonija.lt/lt/?itemId=118174>
- <http://www.unesco.mii.lt/Veikla.htm>

EKM

- <http://sk.mch.mii.lt/>
- <http://alka.mch.mii.lt/foje.lt.htm>
- <http://pirmojiknyga.mch.mii.lt/poezija.lt.htm>

EKM

- <http://identitetas.mch.mii.lt/>
- <http://vietovardziai.lki.lt/>
- <http://tarmes.lki.lt/>
- <http://www.unesco.mii.lt/Renginiai.htm>
- <http://www.lrs.lt/pls/tb/tb.search>
- http://vlkk.lt/lit/97627?video_url=29

Mokymas/is ir vertinimas

- **Negalima vertinti , ko nemokėme.**
- **Metodai (mokymo ir vertinimo) negali skirtis.**
- **Savęs vertinimo svarba**

Vertinimo sąvoka

- Vertinti- pripažinti vertę, reikšmę, branginti;
- Evaluate- form an idea of the amount, number; or value of something.
- Origin mid.19th century. From French évaluer.
- ***Vertinimas -tai įvairių faktų apie mokymąsi rinkimas, mokymosi rezultatų nustatymas arba matavimas (Gage, Berliner, 1994).***

Vertinimo sąvokos

- *Vertinimas*
- *Matavimas*
- *Įvertinimas*
- *Tikrinimas*
- *Inspektavimas*
- *Kontrolė*
- *Priežiūra*
- *Akreditavimas*
- *Atestavimas*
- *Auditas (išorinis/vidinis)*
- *Švietimo stebėseną/ monitoringas*

Vertinimo nuostatos

- Vertinimas turi būti:
- tikslingas
- individualus
- atviras ir skaidrus
- konstruktyvus
- informatyvus
- visapusiškas
- ekonomiškąs
- objektyvus

Vertinimo funkcijos

- **Formuojamoji**
- **Apibendrinamoji**
- **Sociopolitinė**
- **Administracinė**

Vertinimo principai

- **Pagrįstumas**
- **Patikimumas**
- **Veiksmingumas**
- **Vertingumas**
- **Nešališkumas**

Vertinimo tipai

- Diagnostinis vertinimas.
- Formuojamasis vertinimas.
- Apibendrinamasis
- Kaupiamasis

Vertinimo žodžiu metodai

- Apklauso metodai. Frontalinė žodinė apklausa
- Individuali žodinė apklausa
- Pristatymų metodai (Pristatymas, viešas pasisakymas, pateikimas)

Vertinimo raštu metodai

- **Referatas.** (lot. referre - pranešti) - pranešimas
- **Apžvalgos**
- **Recenzija.** Recenzijų (lot. recensio - įvertinimas) rašymas.
- **Esė** - tai įvairios tematikos straipsnis, kurio stiliui būdingas publicistinio, mokslinio ir meninio stiliaus elementų jungimas („Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“, 2000).
- **Mokymosi dienoraščiai ir žurnalai**

Didaktinis testavimas

- Didaktiniai testai - tai mokymosi pasiekimus vertinantys testai, plačiai taikomi diagnostiniam, formuojamajam ir apibendrinamajam vertinimui atlikti.

Inovatyvios gimtosios lietuvių kalbos
mokytojų kvalifikacijos tobulinimo
programa (Projektas Nr. VPI-2.2-ŠMM-
05-K-02-007)

Grafiniai ir vizualiniai vertinimo metodai

Venno modelis, kuriame yra du persidengiantys apskritimai, patogus taikyti palyginimo užduotims. Lyginant du vertinimui pasiūlytus objektus (reiškinius, teorijas ir pan.), skiriamieji bruožai surašomi taip: pirmo objekto - viename apskritime, antro objekto - antrame. Lyginamų objektų panašumai įrašomi skritulių persidengimo vietoje.

D. Buehlis (2004) „Interaktyviojo mokymosi strategijos“.

Kiti įdomesni vertinimo metodai

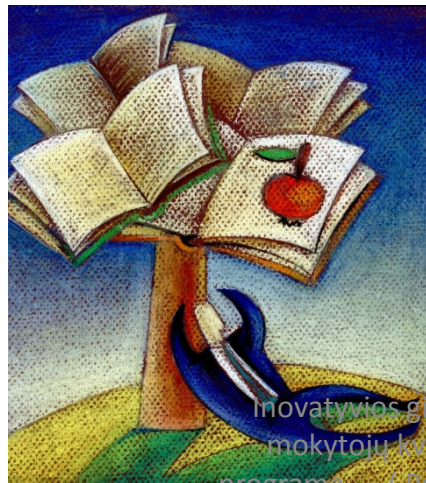
- Minčių žemėlapis (mind mapping)
- Sąvokų žemėlapiai (concept mapping)
- Plakatų pristatymai (poster presentations)
- Aplanko ar portfelio metodas (portfolio)
- Atskiro atvejo analizė (case study).
- Projektai.

Mokymosi rezultatai

(angl. Learning outcomes. Outcome - baigtis, pasekmė, rezultatas)

tai vienu arba keliais teiginiais nusakomas turinys, ką sėkmingai studijuojantis studentas žinos, supras, gebės pademonstruoti mokymosi procesui ar tam tikram mokymosi etapui pasibaigus.

Kompetencija

tai žinių, gebėjimų, polinkių (talentų) ir vertybinių nuostatų derinys.

Tai perteikiama daugiafunkcinė žinių, gebėjimų, nuostatų visuma, reikalinga visiems asmenims.

„Kaip Jūs nusprendžiate, kokį pažymį mokiniui parašyti“, dalis proc. (2008)

- Atsižvelgia į mokinio pastangas ir įdėtą darbą
- Atsižvelgia į mokinio galimybes
- Atsižvelgia į mokinio ugdymo reikmes
- Atsižvelgia į mokinio charakterį

Klaidų taisymo būdai (kalbėjimas)

- Klaidos paaiškinimas
- Veido išraiška
- Gestai
- Rankos judesys
- Teisingo sakinio pateikimas
- Klausimas?
- Tipinės klaidos (padalomoji medžiaga)
- Lenta- diskusija
- Humoras
- Grandinė (klaida-kitas mokinys pasako teisingai)
- Pavyzdžiai gimtąja kalba

Grižtamasis ryšys

- Klausimynai/anketos
- Laiškas (Laiškas mokytojui/ Laiškas sau/Laiškas klasės draugui)
- Dienoraštis
- Individualus pokalbis
- Grupinis įvertinimas
- Anoniminė moksleivio reakcijos linija

Manau, kad medžiaga/kursas buvo:

naudingas

- Kalėdų eglė/ drugelis/velykinis margutis/
- Laiptai

nenaudingas

Naudinga medžiaga pedagogams

- http://galimybes.pedagogika.lt/uploads/Lietuviu%20k_%20metodines%20rekomendacijos%2011-12%20kl.pdf
- <http://galimybes.pedagogika.lt/naujienos/43/18/Lietuviu-kalbos-pagrindinio-ugdymo-9-10-kl-moduliu-programu-projektas>
- <http://galimybes.pedagogika.lt/naujienos/41/18/Lietuviu-kalbos-moduliu-programu-vidurinio-ugdymo-11-12-kl-metodiniu-rekomendaciju-projektas>
- <http://mokovas.wordpress.com/2011/04/07/metodine-medziaga-lituanistams-nuo-2011-m-rugsejo-1-d/>

Naudota medžiaga

- **AKTYVIEJI MOKYMO(SI) METODAI DĖSTANT KALBOS KULTŪROS IR SPECIALYBĖS KALBOS KURSA**, Ilona Norvilaitė (Vilniaus statybos ir dizaino kolegija P. Vileišio geležinkelių transporto fakultetas);
- Užsienio kalbų lygių nustatymo kriterijai rengiant mokymą M.Romerio universiteto kompiuterinėje laboratorijoje, Laimutė Dantienė, Violeta Samedy, Vilhelmina Vaičiūnienė (MRU);
- Leidinys „Handbook for Language in Content Instruction” – „Kalbos ir dalyko integruoto mokymo vadovas” – Europos Sąjungos finansuoto Socrates Lingua2 projekto „Kalbos ir dalyko integruotas mokymas” (229850-CP-1-2006-1-FI-LINGUA-L2PP Language in Content Instruction (LICI)) rezultatas. Projektas vyko 2006–2009 metais;
- Užduotimi paremtas mokymas (Pools-m) projekto medžiaga;
- ISSN 1392-5369 .Specialusis ugdymas. 2008. Nr. 1 (18), 137–147. **KALBINIO UGDYMO IR SPECIALIOSIOS PEDAGOGINĖ PAGALBOS METODŲ TAIKYMAS HETEROGENINĖJEE KLASĖSE** , Jonas Ambrukaitis Kristina Zabietienė, Šiaulių universitetas;
- Kaip galite mokytis Kalbų, NC-78-09-568-LT-C, Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras;
- **KOMUNIKACINĖS METODIKOS TAIKYMAS MOKANT (-IS) LIETUVIŲ KALBOS KAIP SVETIMOSIOS** Vaida Buivydienė, Regina Žukienė, Santalka. Filologija. 2007, t. 15, Nr. 4. ISSN 1822-430X print/1822-4318 online;
- Tatjana Bulajeva, Žinių ir kompetencijų vertinimas: kaip sukurti studentų pasiekimų vertinimo metodiką (Metodinė priemonė) Tatjana Bulajeva, 2007, UAB „Petro offsetas”, 2007
MOKINIŲ PAŽANGOS IR PASIEKIMŲ VERTINIMO SAMPRATA, patvirtinta LR švietimo ir mokslo ministro 2004 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. ISAK-256